

I. Genel Değerlendirme

Gelişmiş ülkelerde resesyon beklentilerinin artması nedeniyle küresel iktisadi faaliyet yavaşlamaktadır. Ülkelerin iktisadi büyüme ve enflasyon görünümündeki farklılıklara bağlı olarak merkez bankalarının para politikası adımlarında ve iletişimlerinde ayrışma gözlenmektedir. Gelişmiş ülkelerin uzun vadeli tahvil getirilerindeki oynaklık ve fonlama maliyetlerindeki artış, gelişmekte olan ülkelere yönelen portföy akımlarına ilişkin riskleri canlı tutmaktadır.

Türkiye’de emsal ülkelere göre oldukça düşük olan hanehalkı borçluluğu, son 10 çeyrek boyunca kesintisiz azalmaya devam etmektedir. Finansal riskleri azaltan bu duruma ilave olarak, hanehalkı borçluluğunun büyük ölçüde sabit gelirli kesime ait olması hanehalkının borç ödeme performansına ilişkin göstergeleri daha da güçlendirmektedir. Hanehalkının finansal varlıklarındaki güçlü artış devam ederken, varlık kompozisyonunda TL’nin payı TCMB’nin liralasma stratejisinin yansıması sonucu artmaktadır. Hanehalkı varlıklarında TL mevduata dönüşümü teşvik eden uygulamaların da desteğiyle finansal sistemde TL mevduatın payı artarken, alternatif ürünler ve yurt içi sermaye piyasalarında TL lehine gelişen dinamikler YP mevduat tercihini azaltmaktadır. Hanehalkının mevduat dışı finansal varlıklara ilgisinin artması finansal araçların tabana yayılması açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Reel sektörün finansal varlıkları, yükümlülüklerine göre daha güçlü artışını sürdürmekte; likidite, kârlılık ve borç ödeme göstergeleri olumlu seyretmektedir. Kur ve emtia fiyatlarındaki gelişmeler ve enflasyonist baskılar, firmaların işletme sermayesi ihtiyacını ve finansal yükümlülüklerini artırmıştır. Firma varlıkları ise canlı seyreden iktisadi faaliyetle birlikte artan ciro ve kârlılıklar ile desteklenmektedir. Reel sektör firmaları YP borçlarını azaltmaya devam ederken, kur riski görünümündeki iyileşme sürmektedir. Diğer taraftan, firmaların yurt dışı finansmana erişimi ve dış borç yenileme oranındaki yüksek seviye korunmaktadır. Reel sektör firmalarının kârlılığı, güçlü seyreden iktisadi faaliyet, ihracat ve stok yeniden değerlemelerinin etkisiyle artmaktadır. Firmaların borç ödeme kabiliyetine ve likiditesine yönelik göstergelerdeki iyileşme korunmaktadır. Makroihtiyati düzenlemelerin katkısıyla ihracat ve yatırım oranı daha yüksek olan imalat sektörü firmalarının kredilerden aldığı pay artmaya devam etmektedir.

TL firma kredileri toplam kredilerde sürükleyici olurken, 2022 yılı Nisan ayı ve sonrasında alınan makroihtiyati tedbirler kredi büyümesindeki ivmelenmeyi sınırlandırmıştır. Firmaların yükselen emtia fiyatlarıyla artan işletme sermayesi ve stok finansman ihtiyacı TL firma kredisi talebinin güçlü kalmasına neden olurken, makroihtiyati politikaların katkısıyla KOBİ, ihracat ve yatırım kredilerinin büyümesi ve kredilerdeki payı olumlu yönde ayrışmaktadır. Bu gelişme büyüme kompozisyonunda sürdürülebilir bileşenlerin payının artmasına, istihdamın güçlenmesine ve yapısal cari açığın azaltılmasına katkı vermektedir. Kredilerin yatırım, ihracat ve potansiyel büyümeyi destekleyecek şekilde iktisadi faaliyetle buluşması büyük önem arz etmekte olup, alınan tedbirlerin etkileri yakından takip edilmektedir. Bireysel kredi büyümesi ise Haziran ayında konut kredileri kredi/değer oranına ve ihtiyaç kredi vadelerine yönelik sıkılaştırıcı önlemlerin katkısıyla ılımlı seyretmektedir. Parasal aktarım mekanizmasının etkinliğini artırmak amacıyla uygulamaya alınan TL ticari kredi faiz oranlarına göre menkul kıymet tesis edilmesine yönelik düzenleme sonrasında politika faiz oranı ile TL ticari kredi faiz oranı arasındaki makas kapanmaktadır.

Bankacılık sektörünün tarihsel olarak en güçlü seviyesine ulaşan aktif kalitesi göstergeleri daha da iyileşmektedir. Nominal kredi büyümesinin yanı sıra TGA ilavelerindeki ılımlı seyrin katkısıyla TGA oranındaki azalış eğilimi devam etmekte olup, söz konusu iyileşme kredi türlerinin geneline yaygın olarak görülmektedir. Bireysel ve firma TGA tahsilatlarının TGA bakiyesine oranı geçmiş dönem ortalamasının üzerindedir. Yakın izlemedeki kredi oranındaki iyileşme devam etmektedir. Yakın izlemedeki kredilerin önemli bir kısmının gecikmesi olmayan kredilerden oluşması ve bankaların ihtiyatlılık gereği salgın döneminden itibaren tüm kredi sınıfları için yüksek oranlarda karşılık ayırmaları aktif kalitesine ilişkin riskleri sınırlamaktadır.

Bankacılık sektörünün YP dış borcu azalmaya devam ederken güçlü YP likidite tamponlarının korunması likidite şoklarına karşı bankaların dayanıklılığını artırmaktadır. Küresel finansal koşullardaki sıkılaşıma ve jeopolitik riskler nedeniyle dış borç maliyetleri yükseltilmiş olmakla beraber, bankalar güçlü bir borç geri ödeme ve yenileme performansı sergilemiştir. Azalan dış borca karşın bankalar, döviz likiditelerini yüksek düzeyde tutmaktadır. Bu durum olası şoklara karşı sistemin direncini güçlü kılmaktadır. Bilançolardaki liralasma ile TL mevduatta gerçekleşen güçlü büyüme genel likidite görünümünü desteklerken, TL kredi büyümesi TL mevduat büyümesinin gerisinde seyretmektedir.

Bankaların faiz riski sınırlı düzeyde olup, bilanço yapıları faiz şoklarını yönetebilecek yüksek kapasiteye sahiptir. Bankaların TL aktiflerinin ortalama vadesi bankaların sabit faizli uzun vadeli menkul kıymetlere yönelmesi ile son aylarda bir miktar yukarı yönlü hareketlenmiştir. Bankaların değişken faizli kredi artışı sürerken, değişken faizli TL menkul kıymetlerin bilançodaki payı son Rapor döneminde azalış göstermiştir. Kredilere ve mevduata ilişkin devreye alınan menkul kıymet düzenlemelerinin bilançoya etkisi sınırlıdır. Bankalar ağırlıklı olarak uzun YP pozisyona sahip iken, uzun pozisyon fazlası taşıyan bankaların sayısı artmakta ve aktif büyüklüğü payları yüksek seyretmektedir.

Bankacılık sektörünün sektör geneline yaygın güçlü kârlılık performansı sermaye yeterliliğini desteklemektedir. Sektörün güçlü kârlılık performansında, kredi mevduat faiz marjı, TÜFE'ye endeksli menkul kıymet getirileri ile kredi büyümesinden gelen hacim etkisi belirleyici olmuştur. Aktif kalitesi görünümünün olumlu seyretmesi kârlılığı desteklerken, bankaların ihtiyatlılık gereği serbest karşılıklarını artırmaları kârlılığı sınırlandırmıştır. Bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik oranları (SYR), düzenleme etkilerinden arındırıldığında dahi yasal sınırların üzerinde kalmaya devam etmektedir. Öte yandan, bankaların yasal sınırların üzerinde tuttıkları fazla sermaye yıl sonuna göre artış göstermiştir. Sermaye tamponları bankaların beklenmeyen kayıpları karşılayabilmesi ve stres dönemlerinde ekonominin ihtiyaç duyduğu finansmanın sürdürülmesi açısından önem arz etmektedir.